

Prosjekt: Krekar-saken
Medarbeidere: Kjetil Stormark og Kadafi Zaman
Publikasjon: Verdens Gang (VG)
Publisert: Fra 22. august 2002 og fram til i dag
Tema: Overvåking/etterretning/terrorisme/utenriks/innvandring

NB: Denne rapporten kan i en viss grad vurderes sammen med innlevert metoderapport på prosjektet "Det hemmelige Norge", fra VGs journalister Tom Bakkeli og Kjetil Stormark. Se merkn. nedenfor.

Begge rapporter er skrevet på grunnlag av det tradisjonelle redaktøransvar i Verdens Gang.

Dette er de ulike enkeltartiklene som omfattes av denne metoderapporten, i særdeleshet de 19 artiklene som er uthevet med halvfet skrift:

"Starten" på Krekar-saken:

- Verdens Gang, 22. august 2002 ("VILLE BOMBE "norske" mullah Krekar. CIA ute etter kvoteflyktning – driver hellig krig i Nord-Irak", samt undersakene "Ga intervju til NRK Brennpunkt" og "PST vil ha en samtale").
- Verdens Gang, 23. august 2002 ("Kan bli erklært UØNSKET. Mullah Krekar blir sak for Erna Solberg", samt "Var medlem av selvmordscelle").
- **Verdens Gang, 24. august 2002 ("GERILJALEDER ETTERFORSKES").**
- Verdens Gang, 26. august 2002 ("TRE TIL SJEKKES for al-Qaida-forbindelser. Kurder fra Nord-Irak, Mann fra land i Nord-Afrika, Afghansk mann", samt undersakene "Mulig livstegn fra Osama" og "Fikk 1,5 mrd")
- **Verdens Gang 27. august 2002 ("PST ville ha ham UTVIST. UDI varslet for 10 måneder siden" og undersaken "Rystet over sommel").**
- Verdens Gang 28. august 2002 ("Opholdsbetingelsene BRUTT. Solberg åpner for å utvise terrormistenkt" og undersaken "Advarer Norge").
- **Verdens Gang, 29. august 2002 ("PST ville ha utvisning av hensyn til rikets sikkerhet, men brevet ble lagt i en skuff I UDI...")**

Krekar blir pågrepet i Nederland:

- Verdens Gang, 12. september 2002 ("Ber om UTVISNING av mullah Krekar. Får 14 dagers svarfrist før vedtak fattes" – med undersaken "Vil ikke kommentere").
- Verdens Gang, 13. september 2002 ("PÅGREPET i Amsterdam").
- Verdens Gang, 14. september 2002 ("FULLT KAOS. Krekar ikke utlevert fra Nederland i går" og "Jern-Erna vil ha mullah Krekar ut").

Krekar vender "hjem" til Norge:

- **Verdens Gang, 14. januar 2003 ("ALT ER BARE LØGN. Mullah Krekar møtte VG i natt", "Krekar vil bli utvist" og "Må sendes ut umiddelbart").**
- **Verdens Gang, 16. januar 2003 ("MØTTE al-Qaida og Saddams menn. PST gransker påstander fra hemmelig vitne").**
- **Verdens Gang, 2. februar 2003 ("SINKER utvisning av Krekar. Hysj-Norge viser motvilje mot å dele opplysninger", samt undersaken "Mur av taushet").**
- **Verdens Gang, 9. februar 2003 ("Hysjpolitiet brukte ULOVLIGE METODER").**

- Verdens Gang, 10. februar 2003 ("Krekars kone TØMTE BANKBOKS. Kom hysj-politiet i forkjøpet" og "Gruppen drapsanklages").
- Verdens Gang, 11. februar 2003 ("KREVER Sefo-etterforskning. Hysj-politiet innrømmer ulovlige arbeidsmetoder" og "Avviser taushetsbrudd").
- Verdens Gang, 12. februar 2003 ("Barna trenes til KRIG. VG Dokument" – cover på tre siders fotodokumentar. Overskrift på innsider: "BARNEKRIGERE i Krekar-land").
- Verdens Gang, 19. februar 2003 ("EN FARE for rikets sikkerhet. UDI mener Krekar kan kastes ut").
- Verdens Gang, 20. februar 2003 ("Vil sende ham tilbake TIL IRAK").
- Verdens Gang, 27. februar 2003 ("MØTTE bin Laden. Bekreftet kontakt i PST-avhør i 1998" og "Vil ha saken henlagt").
- Verdens Gang, 28. februar 2003 ("LEI AV TABBENE. Riksadvokaten ba Økokrim lede etterforskningen av Mullah Krekar", "Jern-Erna risikerer avhør" og "Bekrefter møte med bin Laden").

Etterforskningen:

- Verdens Gang, 23. mai 2003 ("UTPEKER KREKAR som årsak til truslene", samt undersakene "Møtte al-Zawahiri" og "Intens jakt på terrorceller").
- Verdens Gang, 25. mai 2003 ("348 04 26 975 er mobilen som kan knytte Krekar til al-Qaida").
- Verdens Gang, 21. juni 2003 ("Mullah Krekar kan bli stevnet som TERROR-VITNE. Italiensk politi: Terrorceller hadde kontakt med Norge" og undersaken "- Jeg møtte Krekar").
- Verdens Gang, 26. juli 2003 ("Norges Iran-ambassade slo TERROR-ALARM. Varslet om at al-Qaida-medlem var underveis" og "- Alvorlig lekkasje").
- Verdens Gang, 10. oktober 2003 ("Krekar og broren kobles til spansk TERRORCELLE. Hadde kontakt med al-Qaidal-ledere ifølge tiltale").
- Verdens Gang, 12. desember 2003 ("Italiensk politi AVHØRER KREKAR")
- Verdens Gang, 3. januar 2004 ("NETTFRYKT utløste Krekar-razzia. Beslagla PC etter at Krekar skal ha talt om selvmordsangrep på diskusjonsforum" og "Ville bruke rambukk – fikk pizza").
- Verdens Gang, 4. januar 2004 ("TYSTET på mullah Krekar. Norsk kurder ga lydfiler fra nettet til politiet").
- Verdens Gang, 10. januar 2004 ("VIL KAPPE HENDENE av sine motstandere. Oppsiktsvekkende Internett-tale av mullah Krekar").

Redaksjon: Verdens Gang (VG)
Postboks 1185 Sentrum
0107 OSLO
Tlf. 22 000 000

Kontaktperson: Kjetil Stormark
co Verdens Gang
Postboks 1185 Sentrum
0107 OSLO
Tlf. 9054 8964 (m) eller kjetil@vg.no

INNLEDNING

Krekar-saken er unik. Saken representerer kanskje den aller største utfordringen norsk presse noensinne har stått overfor. Gjennom Krekar-saken har Norge havnet i skjæringspunktet for de storpolitiske konfliktlinjene i forkant og i etterkant av krigen i Irak. Saken inneholder både utenriks- og sikkerhetspolitikk, jus, etterretningsproblematikk, terrorproblematikk og en solid dose innvandringspolitikk.

På toppen av dette har det vært en massiv taushet - der særdeles få primærkilder verken har turd eller sogar hatt motiver for å ville snakke.

Saken har dessuten synliggjort hvor nødvendig det er at norsk presse samlet sett oppgraderer ytterligere sin realkompetanse innen flerkulturell forståelse.

Saken viser også hvor viktig det er å jobbe bredt og systematisk med en slik sak fra første øyeblikk, for å unngå at man må la seg bruke av aktørene for å få ut nyhets saker.

Og i tillegg har Krekar-saken stilt helt eksepsjonelle krav til utøvelse av kildekritikk og etterkontroll av opplysninger, der disse har vært særdeles lite tilgjengelige.

VG satte tidlig mye inn på å være nyhetsledende på saken. I tillegg til de to journalistene som har hatt hovedansvaret for dekningen, har et betydelig antall journalister i VG-huset også arbeidet med saken en eller flere ganger fra tid til annen. Dette er bl.a. våre gode kolleger Tom Bakkeli, Hans Petter Aass, Jan Henrik Ihlebæk, Ole Kr Strøm, Trond Sundnes, Morten Øverby, Knut Rostad, Alexander Øystå og Roy Freddy Andersen, for å nevne noen. Disse bærer sin del av æren for at VGs dekning har hatt en god kontinuitet underveis.

Det har også vist seg meget nyttig og viktig å beherske prosessuelle spilleregler og ha kunnskap om kulturene i de delene av myndighets-Norge som har behandlet Krekar-saken. Dette gjelder både Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Utlendingsdirektoratet (UDI), Utenriksdepartementet (UD) og utenriksstasjonene, Kommunal- og regionaldepartementet, Justisdepartementet, Økokrim og andre aktører. Parallellt med dekningen av Krekar-saken har en av prosjektets to journalister (Kjetil Stormark) også arbeidet (sammen med kollega Tom Bakkeli) med en artikkelserie som har tatt for seg de hemmelige tjenestenes aktiviteter mer bredt. Det har i en del situasjoner vist seg noe enklere å følge Krekar-saken ved å ha en bredere tilnærming til enkelte av de involverte aktørene. Slik sett kan SKUP-juryen velge å behandle de to metoderapportene under ett.

Gjennom VGs arbeid med saken har vi så langt lyktes i å avdekke betydelige og ukjente sider av saken. Fra 22. august 2002 og fram til 20. januar 2004 har VG hatt mer enn 190 artikler på trykk om "Krekar-saken". Flere av VGs saker har satt dagsorden og i en ikke ubetydelig grad trolig fått stor betydning for den videre utviklingen av saken.

1. **ULOVLIGE ETTERFORSKNINGSSKRITT:** Dette gjelder i særdeleshet avsløringene rundt ulovlige etterforsknings skritt som var blitt benyttet av Politiets sikkerhetstjeneste (PST), og den sterke kritikken fra andre deler av forvaltningen av jobben PST gjorde. Kort tid senere ble påtaleansvaret for saken flyttet fra PST til Økokrim og PST ble for første gang i historien satt under etterforskning av Sefo (det særskilte etterforskningsorganet for politisaker). Den daværende påtaleansvarlige i PST jobber ikke lenger i tjenesten.

2. **KONTAKT MED BIN LADEN:** Det var også VG som avdekket mullah Krekars tidligere kontakter med den absolutte toppledelsen i terrornettverket al Qaida – kontakter som Krekar hadde fortalt om i et avhør med PST så tidlig som i 1998. Senere avdekket VG at mullah Krekar også hadde møtt bin Ladens nestkommanderende, Zayman al-Zawahiri. Etter avsløringene la Krekar og hans advokat Brynjar Meling markant om sin mediestrategi. I en lengre periode ga Krekar overhodet ingen intervjuer.
3. **INTERNASJONALE FORGREININGER:** VG har dessuten avdekket hvordan mullah Krekars navn er blitt trukket inn i store terror etterforskninger som pågår i både Italia og Spania.
4. **BLE STEMPELET SOM TERRORIST:** I tillegg var det VG som første gang fortalte om utenriktjenestens rolle da mullah Krekar ble utvist fra Iran og sendt til Nederland, der han ble pågrepet 12. september 2002. Ved hjelp av høyt graderte dokumenter kunne VG allerede 26. juli 2003 fortelle om at den norske ambassaden i Iran i første omgang hadde meldt at "et al Qaida-medlem" var på vei til Nederland. Først etter at nederlandske myndigheter hadde slått terroralarm og pågrepet vedkommende oppklarte UD saken og fortalte at mannen het mullah Krekar og hadde lovlig opphold i Norge.

I denne metoderapporten er det i foranstående liste referert til totalt 30 av VGs artikler fra det vi mener er fire forskjellige "tidsperioder" i Krekar-saken (beskrevet ovenfor). Disse har inneholdt elementer som helt eller delvis har hatt stor betydning for sakens forløp. Herav kommer vi til å fokusere særskilt på vår metodebruk i 19 av disse. Disse artiklene er uthevet i halvfet i artikkellisten foran, og det er bare disse som er medtatt som vedlegg til denne rapporten.

Som ledd i VGs arbeid med Krekar-saken, er det innhentet opplysninger fra muntlige og skriftlige kilder i 11 ulike land (Norge, Sverige, Danmark, USA, Irak, Italia, Spania, Jordan, Nederland, Storbritannia og Tyskland).

REDEGJØRELSE FOR ARBEIDET

Hvordan kom arbeidet i gang?

Mullah Krekar var sommeren 2002 ikke det man akkurat kan kalle en "kjendis" i Norge. Hans lederrolle i Jund al Islam var så vidt omtalt i noen få artikler i Bergens Avisen (BA)/Dagsavisen, samt av Avis1 i tiden etter 11. september 2001. Vi hadde registrert sakene, men ikke funnet noen egen knagg eller vinkel slik at det lot seg gjøre for VG å logge oss på.

Samtidig var det andre som hadde lagt merke til en sak som Tom Bakkeli og Kjetil Stormark hadde hatt på trykk i VG 25. juli 2002 – med tittelen "*Mistenkt terrorist ikke sjekket ut*". Inngressen på saken lød: "*Et antatt medlem av Osama bin Ladens terrornettverk al-Qaida er ikke blitt tilstrekkelig etterforsket av Politiets sikkerhetstjeneste*". Og brødteksten fortsatte: "*Årsaken er manglende kapasitet på etterforskningssiden i PSTs kontraterroravsnitt. Mannen har i tiden etter 11. september oppholdt seg i Norge*".

Med utgangspunkt i artiklene i BA/Dagsavisen og Avis1 hadde NRK Brennpunkt gått i gang med å lage et program om mullah Krekar. Programansvarlig Ola Flyum lurte åpenbart fælt på om det var mullah Krekar vi skrev om, i anonymisert form. Ikke lenge etter ringte han nemlig

til Kjetil Stormark og fisket etter ledetråder. Etter mye dans på filttøfler rundt grøten ble de to enige om å møtes på en kafe like ved Tinghuset i Oslo. Her fremkom det at NRK Brennpunkt hadde lyktes i å gjøre et intervju med Krekar i Nord-Irak.

Rundt tre uker senere sprakk nyheten i amerikanske medier om at CIA og det amerikanske forsvarsdepartementet Pentagon ønsket å gjennomføre militære angrep mot en til da ukjent gruppe i Nord-Irak. Gruppen ble identifisert som Ansar al Islam, en ytterliggående islamsk-kurdisk geriljagruppe som USA mente eksperimenterte med kjemiske stridsmidler og pleide kontakt med al-Qaida. De fleste norske medier var da ukjent med at Jund al Islam hadde gått inn i og blitt en del av en nyopprettet gruppe, under navnet Ansar al Islam – med ”norske” mullah Krekar som leder. Dette skjedde i desember 2001.

Om morgenen 21. august stod det på side 6 i Aftenposten en beskjeden to-spalters sak signert korrespondent Morten Fyhn i Washington D.C.:

”Bush droppet å angripe kurdere. CIA og Pentagon ville angripe laboratorium for kjemiske våpen i det kurdisk-kontrollerte Nord-Irak.”

Først litt nede i brødteksten blir Ansar al Islam nevnt særskilt:

”Terroristene sto angivelig under beskyttelse av en liten kurdisk ekstremistgruppe ved navn Ansar al-Islam”.

Både vi og NRK var enige om at det bare var et spørsmål om tid før den norske koplingen kom til å sprekke i norske medier. Fra NRKs side ble det fortalt at de hadde speedet opp ferdigstillingen av programmet. Samtidig informerte vi om at VG ikke kunne sitte på saken av lojalitet til NRKs programplaner. Men som en ”gentlemans agreement” ble vi enige om at VG kunne referere til NRKs planlagte program.

Prosjektet tar form – i form av en løpende etterforskning

I den første kritiske fasen etter den første nyhetssaken hadde stått på trykk 22. august 2003 ble det nedlagt et omfattende og intenst arbeid for å få et best mulig utgangspunkt for den videre dekningen.

Det ble brukt mye tid på å innhente og systematisere en del grunnleggende opplysninger, samt på å verifisere opplysninger som andre medier hadde brakt til torgs tidligere. Å kartlegge aktivitetene til mullah Krekar og hans familie hadde i denne fasen hovedprioritet. I tillegg snakket vi med alle vi kunne få tak i, i forsøk på å ”støvsuge” relevant informasjon fra embedsverket og de hemmelige tjenestene.

Vi opprettet tidlig et kildekart over hvem som kunne ha vært borti saken, samt hvem som trolig kom til å få med saken å gjøre slik den videre kunne komme til å utvikle seg.

Et hovedfokus var å få bekreftet om det var riktig at Krekar hadde vært og fortsatt var under strafferettslig etterforskning. Dernest å avdekke omfanget av denne etterforskningen og hvem som hadde vært involvert/informert. Vi måtte også bruke mye tid på å skaffe oss oversikt over den begynnende utlendingssaken mot mullah Krekar.

Problemstillingene var med andre ord:

1. Hva slags fyr er egentlig mullah Krekar? Hva kan vi finne ut om mannen? Er han en terrorist eller bare en troende, velmenende islamist?
2. Hva vet norske myndigheter? Hvordan er saken blitt håndtert? Hva kan norske myndigheter dokumentere? Hva gjøres og hvorfor?

Saken dukket opp i norske og utenlandske medier i perioden da amerikanske myndigheter aktivt forberedte en mulig krig i Irak. Mullah Krekar – og gjennom ham Norge – ble dermed direkte koplet inn i spillet rundt Iraks skjebne. En tilsvarende klam hånd la seg derved rundt norske toppolitikere, embedsverket og de norske EOS-tjenestene.

Etter hvert som saken har utspilt seg for en delvis åpen scene har det kommet inn en betydelig tilleggsdimensjon knyttet til hvorvidt politi og påtalemyndighet har latt seg influere eller presse fra politisk hold til å gjøre bestemte ting i anledning saken.

I en slik setting har det meste av kildearbeidet i Krekar-saken vært særdeles krevende.

Kildebruk og metodebruk

Det har vært av særdeles stor viktighet underveis å etablere et best mulig kildegrunnlag for de artiklene vi har brakt om saken.

Både vi og redaksjonsledelsen har hatt meget sterkt fokus på at vi ikke skal falle for fristelsen til å ”tøye opplysninger” lenger enn det er absolutt dekning for, eks vis gjennom å gjøre det man tror er relativt logiske antagelser eller betraktninger om hvordan ting sannsynligvis henger sammen. Dette har ført til at vi i en del sammenhenger har satt punktum en del tidligere enn enkelte andre medier, selv om vi trolig har hatt et bredere kildegrunnlag enn de fleste.

Noen av de skriftlige kilder som er benyttet fra VGs side i dette prosjektet, er følgende (rangeringen er tilfeldig):

1. Tidligere publiserte artikler i norske og utenlandske medier
2. Ulike kurdiske internett-publikasjoner av ulik kvalitet og pålitelighet
3. Postjournaler – i et forsøk på å spore noe av aktiviteten mellom de ulike etatene
4. Graderte dokumenter som er hentet ut gjennom sentralt plasserte kilder
5. Bildemateriale innkjøpt fra kurdiske miljøer i Norge
6. Informasjon fra Fremkon-basen (nå erstattet av DUF – Datasystem for utlendingsforvaltningen). Fremkon og senere DUF er i bruk i politiet og deler av forvaltningen, og bruken er omgitt med taushetsplikt og restriksjoner.
7. Informasjon fra Strasak-basen og andre relevante databaser i politiet
8. Telefonkatalogen
9. Skattelikningen for flere år tilbake
10. Folkeregisteret
11. Eiendomsregisteret
12. Brønnøysundregistrene
13. Bizweb

14. Innhentede registeropplysninger fra Fylkesmannen i Oslo (hva angår trossamfunn og økonomiske tilskudd).
15. Tiltaler og siktelser innhentet fra Spania og Italia – som er blitt oversatt til norsk av statsautoriserte tolker
16. Nyhetsovervåkingstjenester/agenter
17. Logger av trafikk på internett, herunder samtalegrupper på forumet Paltalk
18. Militære nettsteder og nettsteder med informasjon om våpensystemer og håndvåpen.

Noen av de muntlige kilder som er benyttet, skriver seg fra følgende kategorier (rangeringen er også her tilfeldig):

1. Ansatte og tidligere ansatte i statsforvaltningen
2. Tjenestemenn og tidligere tjenestemenn i Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og ansatte/tidligere ansatte i andre deler av de såkalt hemmelige tjenestene i Norge
3. Eksilmiljøer i Norge og utlandet – i særdeleshet det kurdiske miljøet, men ikke begrenset til dette
4. Personer i muslimske trossamfunn i Norge
5. Mullah Krekar selv, hans advokat og Krekars bror Khalid Faraj Ahmad
6. Personer innen politi og påtalemyndighet
7. Kilder med tilgang til informasjon om hvilke økonomiske ytelser som gis i form av trygd og andre bidrag fra den norske stat (annet enn lønnet arbeid)
8. Kolleger i andre medier i Norge (i mindre grad) og kolleger i utlandet (i litt større grad)
9. Organisasjoner som har vært i opposisjon til og motstandere av mullah Krekar og Ansar al Islam, så som PUK (Kurdistan patriots Union) og KDP (Kurdistan demokratiske parti).
10. Utenlandske embedsfolk – både representanter i ulike ambassader i Oslo, samt ansatte i embedsverket i andre lands regjerings- og myndighetsapparat.
11. Fremmede staters etterretningsoffiserer – både nåværende og tidligere ansatte
12. Ekspertiser på religionshistorie generelt og islam mer spesielt.
13. Translatører og statsautoriserte tolker
14. Årvåkeobservatører og lesere som har tatt kontakt med avisen eller noen av VGs journalister direkte
15. Militært fagpersonell

Det har for øvrig vist seg meget nyttig å kartlegge persongalleriene, dvs hvem som har ansvar for hva i de ulike etatene. I forlengelsen av dette viste det seg å være en god teknikk å studere og kartlegge menneskene på bakerste rad i salen under pressekonferansen som Erna Solberg holdt i sakens tidlige fase.

Hvem som var tilstede, og hvem som snakket med hvem etterpå, fortalte mye om hvem og hvilke etater som var involvert, spredningen på opplysninger og ikke minst kunne vi gjette oss til en del av aktivitetene som foregikk i kulissene. Med slike antakelser i bunn, var det lettere å konfrontere muntlige kilder med konkrete arbeidsteorier i stedet for helt løst funderte spørsmål.

I tillegg er det gjort en god del observasjoner ”i felten” – gjennom kartlegging av aktuelle adresser i Oslo. Det er også gjennomført betydelige sikringstiltak for å verne enkelte kilders

identitet, både hva angår forebyggende kommunikasjonssikkerhet og å følge bestemte forholdsregler ved møter innen- og utendørs.

Skriftlig og muntlig informasjon innhentet som ledd i arbeidet er blitt fortløpende systematisert i tematiske mapper. Alle intervjuer (med noen ytterst få unntak) er blitt tatt opp og tatt vare på. Bakgrunnssamtaler og alle viktige intervjuer er blitt nedfelt i egne notater.

I ettertid er det imidlertid enkelt å fastslå at dette systemiseringsarbeidet burde vært gjort enda mer omfattende. På et tidspunkt ble materialet og saken litt for stor og omfattende til at materialet lot seg anvende på effektivt nok vis.

Metodebruk i de konkrete hovedsakene

Da saken sprakk i august 2002

I løpet av en drøy uke avdekket VG følgende:

- Mullah Krekar defineres som en terrorist av USA og oppfattes som en militær/sikkerhetsmessig trussel
- Norske myndigheter vil trolig erklære Krekar uønsket i Norge
- Mullah Krekar er under strafferettslig etterforskning av PST
- Ytterligere tre personer (i tillegg til Krekar) blir også etterforsket for antatte terrorforbindelser i Norge
- PST ba allerede for ti måneder siden om at Krekar måtte utvises – uten at UDI en gang saksbehandlet henvendelsen.

Metodebruk:

Informasjonen ble hentet fra i alt overveiende grad muntlige kilder, som ved hjelp av ulike teknikker ble benyttet til å hente ut graderte opplysninger som belyste saksgangen på norsk side fram til da. Vi valgte bevisst å spille på usikkerhetsfølelsen og motsetningsforhold mellom de ulike aktørene.

Det var et helt avgjørende suksesskriterium at det forut for Krekar-saken var etablert et tillitsforhold mellom VG og relevante kilder i statsforvaltningen og de hemmelige tjenestene – både gjennom prosjektet ”Det hemmelige Norge” og gjennom mer alminnelig nyhetsjobbing mot tjenestene helt siden 1994.

Det var også av betydning at VGs journalist Kjetil Stormark kort tid tidligere hadde hatt permisjon fra VG for å arbeide i utenriktjenesten (pressemedarbeiderstillingen ved FN-delegasjonen i New York) i nesten ett år. Den generelle kunnskapen han tok med seg derifra om systemer, saksbehandlingsrutiner og persongalleri viste seg raskt å være meget nyttig.

Det var ga oss i en viss grad også enkelte fordeler at VG hadde arbeidet mye opp mot UDI tidligere.

En av de viktigste sakene som VG brakte i disse dagene, om UDIs manglende oppfølging av PSTs advarsler knyttet til mullah Krekar, fikk en ny omdreining i VGs spalter etter at en sentralt plassert kilde sjekket en del faktiske opplysninger i vanskelig tilgjengelige arkiver og

registre. Etter at vedkommende hadde sjekket og notert sirlig ned viktige saksopplysninger og datoer, ble dette dokumentet overlevert til en av VGs journalister.

Vi oppgraderer vår realkompetanse – og gjennomfører et lite kupp

Eller: Mullah Krekar vender tilbake til Norge

VG fikk ved hjelp av velkalkulerte trekk og med til dels nyrekrutterte Kadafi Zaman i en hovedrolle kuppet situasjonen da mullah Krekar 13. januar 2003 kom tilbake til Norge.

Da Krekar – eskortert av nederlandske politifolk – landet i et chartret fly på GA-terminalen på Gardermoen, hadde VGs team i flere timer manøvrert systematisk for å kuppe hele forestillingen. I bunn lå en liten porsjon opportuniste og en passe dose nyervervet kulturell forståelse. Pluss at vi utnyttet eksisterende fordommer hos andre kolleger.

I ukene før mullah Krekar landet i Norge, hadde hans nærmeste familiemedlemmer hatt et meget anspent forhold til VG og enkelte andre medier. Det fremstod for VG på denne tiden derfor som et viktig mål å bedre forholdet til familien, for å få bedre informasjonstilgang og fortløpende uttalelser fra familien. I samme henseende var kildepleie av advokat Brynjar Meling en prioritert oppgave.

Så snart Kadafi Zaman var på plass i VG-huset, ble rollefordelingen slik at Zaman og Stormark sammen tok hovedansvaret for å følge Krekar-saken. Mens Zaman arbeidet sterkt opp mot familien, fokuserte Stormark mer mot de offentlige etater som var involvert i saken.

I tiden før Krekar kom tilbake til Norge 13. januar 2003 hadde Zaman et oppvaskmøte med broren. Der forklarte han tydelig og klart at VG ikke hadde noen som helst underliggende agenda, og målet utelukkende var å bringe nyheter om saken.

Da nyheten ble kjent om at Krekar muligens var på vei til Norge, ble vi raskt enige om at Kadafi Zaman skulle dra til Krekars familie og holde seg der. Grunnet sin etniske bakgrunn og kulturelle forståelse og innsikt, samt språkkunnskaper, ble det tidlig klart at mullah Krekars familie og bror følte det som meget komfortabelt å forholde seg til Kadafi.

Da vi fikk vite at flyet var på vei til Norge, samt ankomsttid, hadde familien til Krekar ingen klar formening om hvordan de skulle ta seg ut på Gardermoen. Samtidig hadde vi en reportasjebil tilgjengelig. Med dette åpnet det seg noen fristende muligheter.

Vi tilbød oss i første omgang å kjøre familien til flyplassen. Samtidig sendte vi ytterligere et annet team (Stormark pluss fotograf) direkte til flyplassen, der målet var å etablere direkte kontakt med advokat Brynjar Meling. All videre kommunikasjon skjedde i hovedsak mellom de to teamene på sms.

Krekars bror, kone og sønn takket ja til VGs tilbud om å sitte på i bilen til Gardermoen. Overfor VG ga de uttrykk for at de ikke ønsket å møte noen andre pressefolk. Et avgjørende spørsmål ble da hvordan vi skulle skjerme dem fra andre medier. Løsningen ble at Stormark fikk tak i Meling og at det ble arrangert et hastig, improvisert rådslagningsmøte noen hundre meter unna inngangen til GA-terminalen.

Der ble man enige om at Krekars familie også skulle reise tilbake til Oslo i VGs reportasjebil, og at Krekar selv skulle bli med i samme bil tilbake til Oslo. Men da ble det ikke plass til VGs fotograf. Etter at Krekar hadde landet, ble han loset inn gjennom terminalen og rett ut i VGs ventende bil. Sjåfør var VGs journalist. NTB rapporterte imidlertid i en nyhetsmelding:

”Mulla Krekar ble møtt av sin kone og bror på flyplassen. De kunne uforstyrret gå ut i en ventende bil som ble kjørt av en annen slektning”.

Da denne meldingen ble sendt ut kl. 23.38 var Krekar allerede på vei inn på rom 717 på SAS Radisson Plaza Hotell, der VG i all hast hadde leid en minisuite for å kunne gjøre det første intervjuet med Krekar i ro og fred.

Et par timer senere ble både TV2 og Nettavisen invitert av advokat Brynjar Meling til samme sted. Nettavisen publiserte neste morgen sitt intervju under følgende overskrift: ”Sitt første intervju: Krekar slår tilbake”.

Hysj-politiets håndtering av Krekar-saken

Etter at Krekar vendte tilbake til Norge, var det en god del hendelser som fremstod som ganske underlige. Det ene var den merkelige misforståelsen der nederlandske myndigheter uttalte til hjemlige medier at Krekar kom til å bli pågrepet da han vendte tilbake til Norge. Den andre var den overraskede reaksjonen til de nederlandske politifolkene som eskorterte Krekar til Gardermoen. Etter å ha lett – forgjeves – etter noen å overlate Krekar til, ga de ham det norske reisebeviset tilbake og slapp ham fri. Hele seansen ble fulgt av en sverm av norske pressefolk.

Fra 14. januar og de påfølgende tre ukene arbeidet vi tilnærmet på heltid i et forsøk på å avdekke hva som egentlig foregikk i kulissene. Underveis i denne perioden eksploderte interessen rundt mullah Krekar og hans gruppe Ansar al Islam, da USAs utenriksminister Colin Powell i FNs sikkerhetsråd 5. februar 2003 navnga gruppen og beskyldte den for å samarbeide med terrornettverket al Qaida i Nord-Irak.

Gjennom en artikkelserie spredt over en drøy uke, avdekket VG følgende:

- Hemmelige vitner hadde i avhør med PST hevdet at Krekar hadde hatt møter med representanter for både al-Qaida og det irakiske Baath-partiet i den nordirakiske byen Makhmoor. Flere av de hemmelige vitnene – men ikke alle - hadde til dels sterk tilhørighet til PUK, som systematisk arbeidet for å ramme Krekar.
- De hemmelige tjenestene – herunder Politiets sikkerhetstjeneste (PST) viser sterk motvilje mot å bidra med opplysninger til bruk i utlendingssaken mot mullah Krekar. Andre aktører karakteriserer opptreden som ”trenering”.
- Politiets sikkerhetstjeneste (PST) har benyttet ulovlige arbeidsmetoder i etterforskningen av mullah Krekar og hans kone og familien for øvrig. Uten å skaffe seg en rettslig kjennelse, hentet PST ut bankutskrifter fra bankkontoen til mullah Krekars kone Rokhosh Faraj Ahmad.
- I et oppsiktsvekkende intervju går PSTs daværende påtaleansvarlige, politiadvokat Unni Fries, til motmæle og beskylder Krekars kone for å ha tømt familiens bankboks i hui og hast før PST rakk fram til banken.

- I et minst like oppsiktsvekkende svar, viser Krekars kone fram gullsmykkene hun hevder at hun fryktet at PST kom til å stjele.

Da Riksadvokaten kort tid senere - 27. februar – fratok PST ansvaret for å etterforske Krekar-saken, var hovedårsaken nettopp disse tabbene og overtrampene. Det fortalte sentralt plasserte kilder til VG allerede samme dag som avgjørelsen ble kjent (VG 28. februar).

Metodebruk:

Disse sakene kom til veie dels gjennom et skriftlig og gradert materiale som VG greide å skaffe tilgang til, og dels gjennom en stadig vekselbruk av ulike muntlige kilder for å pusle sammen de ulike elementene i saken.

Det skriftlige materialet ga oss mulighet til å få verifisert en del opplysninger vi da allerede satt på fra muntlige kilder. Materialet var direkte utløsende for at vi kunne starte på artikkelserien, men vi valgte samtidig å ikke bruke betydelige deler av materialet – for å gjøre det vanskeligere å spore lekkasjen.

Det var i denne fasen også helt avgjørende at vi besatt systemkunnskap som gjorde oss i stand til å tolke materialet riktig. Saken om PSTs ulovlige etterforskningskritt var selvsagt ikke nevnt i materialet vi hadde fått tilgang til – men fremstod mellom linjene når man hadde kunnskap om ordinære, straffeprosessuelle regler (straffeprosessloven, påtaleinstruksen, m.v.)

Vi kom på sporet av sakskomplekset ved å ettergå systematisk ledetråder som det skriftlige materialet ga oss – og sammenholdt informasjonen med hva vi hadde fått vite fra en lang rekke andre skriftlige – og muntlige – kilder. Vi brukte i denne fasen mye tid på å etteranalysere informasjon samt på å diskutere saken internt i redaksjonen.

Det var også viktig for oss å ikke avsløre hvor mye vi til enhver tid faktisk visste, av hensyn til kildevernet og av mer generelle konkurransehensyn.

Barnesoldater i Krekar-land

At USA trakk inn og navnga Ansar al Islam i FNs sikkerhetsråd i begynnelsen av februar 2003, førte også til at informasjon om den kurdiske geriljagruppen for alvor ble en handelsvare. Både på nyhetsbørsen og i etterretningsmarkedet.

Kort tid etter kontaktet en nord-irakisk kurder VGs redaksjon og tilbød bilder for salg. Bildene var av ymse kvalitet og kilden sa at disse viste barnesoldater som gjennomførte våpentrening på en treningsleir i regi av mullah Krekars gruppe i landsbyen Biara.

VG besluttet etter en tids forhandlinger med vedkommende å kjøpe bildene, med enerett for Norge, samt at man formidlet bildene til Scanpix for videresalg (utenfor Norge). Bildene ble trykket av VG 12. februar 2003.

Metodebruk:

Vi brukte mer enn en uke på fotoanalyse og verifisering av hva vi egentlig så på bildene. Det var også nødvendig å få innhentet høyere oppløselige versjoner av bildene enn det vi i første

omgang fikk tilgang til. Dette viste seg å være en ikke ubetydelig utfordring, siden bildene måtte sendes på mail fra kilder som oppholdt seg i det kurdiskkontrollerte Nord-Irak.

Ifht å skaffe bekreftelser på hva slags våpen barna ble lært opp til å bruke, ble bildene dels beskrevet og dels vist til militært fagpersonell. I tillegg benyttet vi oppslagsverk og internett for å få tak i bilder av ulike håndvåpen, blant annet for å få 100 prosent bekreftet at det faktisk var AK-47 Kalashnikov og RPG-7 som barna ble lært opp til å bruke. I forlengelsen av denne bekreftelsen kunne vi benytte nøkkeldata om ildkraft osv som valører i teksten.

Samtidig ble det en betydelig utfordring for oss da det viste seg at bildene faktisk var tatt før Ansar al Islam ble stiftet i desember 2001. Bildene viste dermed en treningsleir holdt av organisasjonen Jund al Islam. Fotoanalysen fortalte oss at leiren ble avsluttet 27. september 2001. Mullah Krekars relasjon til denne organisasjonen – forløperen til Ansar al Islam - var særdeles lite kjent og lite beskrevet i åpne kilder.

Gjennom tre forskjellige og tidkrevende intervjuer med mullah Krekar sørget vi for å gjennomanalysere hans saksopplysninger og uttalelser, slik at vi kunne vinkle saken på en slik måte at den var gjennomdokumentert og uangripelig.

Selve skriveprosessen tok unødvendig lang tid, og hvor det ble laget mange forskjellige utkast, grunnet svært forvirrende signaler og prioriteringer fra ulike deler av redaksjonsledelsen.

Det kan ellers bemerkes på dette punkt at kontakten med ovennevnte kilde ble avviklet da vedkommende begynte å kreve betaling for faktisk informasjon. En ting var å betale for konkrete bilder, en annen var å rekruttere betalte informanter. Det fremstod som relativt uaktuelt.

Krekars møte med al-Qaida-topper

Mullah Krekar hadde hele tiden holdt fast på at han aldri hadde hatt kontakt med al Qaida eller Osama bin Laden. Det representerte derfor en stor troverdighetsknekk for ham og advokat Brynjar Meling da VG avdekket at Krekar likevel hadde møtt bin Laden – så tidlig som i 1988. Han hadde sogar fortalt om møtet i et avhør med PST ti år senere.

Metodebruk:

Saken ble til i forlengelsen av artikkelserien om PSTs bruk av ulovlige metoder og hvilke underlagsopplysninger tjenesten satt på om Krekar. I analysen av materialet og etterarbeid, med stadig nye runder med våre viktigste kilder, forsøkte vi stadig å få ut nye opplysninger ved å bruke som brekkstang det vi allerede hadde.

Vi utnyttet også motiver blant enkelte av våre kilder for å ville ”balansere bildet” som var skapt ved forrige korsvei. Stadig flere hadde behov for å vise fram hva slags type mann de mente at Krekar var. Det var såpass enkelt. Men ingen av våre kilder turde å gi for mange enkeltopplysninger hver for seg.

Det var derfor et langdrygt arbeid å pusle sammen bildet slik at vi til slutt kom over terskelverdien hva angår dokumentasjon og detaljer. Sagt på en annen måte: Vi kjente til

Krekars kontakt med Osama bin Laden i alle fall i et par uker, før vi trykket saken 27. februar 2003.

Og igjen kom det avgjørende bidraget til at vi kunne kjøre saken fra Krekar selv – gjennom det han hadde sagt i PST-avhøret 28. september 1998.

Terroretterforskningene i Italia og Spania

Det var Aftenposten som første gang satte fokus på den mulige koplingen mellom terroretterforskningen av mullah Krekar i Norge, og til både Nederland og Italia. Saken fremstod på trykk som en lekkasje fra Økokrim.

Mens Aftenposten lot saken ligge, kastet vi oss rundt og arbeidet systematisk for å finne ut mer om dette sporet, som vi oppfattet som kjempespennende. Over tid har arbeidet resultert i følgende enkeltsaker:

- Mobilnummeret som ifølge politiet ble funnet på Krekar da han ble pågrepet i Nederland, førte til Mohammed Tahir Hammid, ett av de pågrepne medlemmene i en al Qaida-celle i Italia.
- Mullah Krekar risikerer å bli stevnet som vitne i terrorsaken i Italia, ifølge aktor Stefano Dambroso.
- Mullah Krekar indirekte trukket inn i spansk al-Qaida-etterforskning. Ifølge spansk politi gikk den tiltalte al-Qaida-lederen Barakat Yarkas' planer om å bosette en islamistisk ekstremist i Norge i vasken fordi mullah Krekars bror ikke hadde jobb.

Metodebruk:

Vi brukte mye tid på å etablere kontakt med kilder i Italia og andre land. I forhold til Italia var det et problem at såpass få snakker engelsk. Dels ved hjelp av den norske ambassaden og norske konsulater, og dels via internett, fant vi fram til telefonnumre til aktuelle personer. En hovedprioritet var å forsøke å få kontakt med den italienske hovedaktor for terroretterforskningene i kjølvannet av 11. september.

Ved hjelp av gule sider fant vi fram til noen som kunne tolke til og fra italiensk. Dernest booket vi et telefonmøte for hver eneste gang vi skulle ringe til Italia, og begynte den ørkesløse telefonvandringen fra det ene offentlige kontoret til det andre. Men vi lyktes til slutt å finne fram til riktig kontor.

Etter ytterligere ventetid, fikk vi bekreftet at aktor Stefano Dambroso ville snakke med oss.

Vi bestemte oss da for at det var på tide å dra til Italia. All den tid det også var snakk om å oppsøke muslimske trossamfunn i Milano, som var hovedsentrum for etterforskningen som Krekar var blitt trukket inn i, besluttet vi at det var mest fornuftig at Kadafi Zaman dro. Han hadde også kontakter i Milano som han senere benyttet for å ta seg inn i moskeen som Krekar hadde hatt kontakt med. Dette var også utslagsgivende for at han fikk et intervju med imamen, som fortalte at han hadde møtt Krekar.

Møtet med aktor Stefano Dambroso fant sted i en offentlig kafe, omgitt av væpnede livvakter.

Under oppholdet ble det også knyttet kontakter med italienske journalister som har arbeidet mye med saken på italiensk side.

Utenriksdepartementets håndtering

Det er både fra VGs side og fra enkelte andre medier nedlagt et betydelig arbeid i et forsøk på å få belyst hvordan Utenriksdepartementet (UD) og utenriktjenesten for øvrig har behandlet Krekar-saken i sakens ulike faser.

- 26. juli 2003 siterte VG graderte dokumenter som viste at den norske ambassaden i Iran - da Krekar ble utvist fra landet og sendt til Norge via Nederland – i første omgang hadde meldt reservasjonsløst at ”et al Qaida-medlem” var på vei til Nederland. Først etter at nederlandske myndigheter hadde slått terroralarm og pågrepet vedkommende sendte UD mer fyldestgjørende informasjon der det fremkom at mannen het Najmuddin Faraj Ahmad – alias mullah Krekar - og hadde lovlig opphold i Norge.

Metodebruk:

Den avgjørende dokumentasjonen fikk vi tilgang til etter lang tids kildepleie av en meget sentralt plassert kilde. Det skriftlige materialet ble overlevert gjennom et kildemøte som fant sted på en ødesliggende stikkvei i en av Oslos mange bydeler. VGs journalist og kilden dro dit i sine respektive biler, og bakgrunnsamtalen fant sted i kildens bil.

Den skriftlige dokumentasjonen ble i VGs redaksjon kopiert, og originalen destruert i makuleringsmaskin, jfr instruksjoner fra kilden selv – som ønsket å gardere seg mot fingeravtrykk-spor.

Opplysningene i den skriftlige dokumentasjonen ble nitidig ettergått og kontrollert som ledd i arbeidet med saken. Ytterligere informasjon ble også innhentet gjennom ulike kilder i utenriktjenesten. UD's ledelse ble også konfrontert med saken. Pressetalsmann Karsten Klepsvik reagerte ganske voldsomt, muligens fordi VG nå satt med dokumentasjon som langt på kunne oppfattes å stå i motstrid til uttalelser departementet tidligere hadde kommet med.

Da VG kjørte saken 26. juli 2003, valgte vi å ikke kjøre faksimile av noen av dokumentene som vi hadde kopier av. All erfaring tilsier at slike faksimiler gjør det svært mye enklere å etterspore lekkasjer til pressen, og at faksimiler kan være uheldig med tanke på kildevernet.

Krekar pågripes på ny – januar 2004

2. januar slo Økokrim på ny til mot mullah Krekar og hans familie. I en nøye koordinert og planlagt politiaksjon, bistod både beredskapstroppen og regulære politistyrker fra Oslo politidistrikt, samt etterforskere fra Politiets sikkerhetstjeneste (PST).

Gjennom VGs forarbeid, kilder i eksilmiljøer og i embedsverk og politi/påtalemakt lot det seg raskt avdekke at årsaken til pågripelsen av mullah Krekar var hans aktivitet på internett – og i

særdeleshet samtaleforumet Paltalk (i dagene etter pågripelsen avdekket VG stadig flere detaljer rundt Krekars virksomhet på dette samtaleforumet).

Også denne gang tok Kadafi Zaman seg av kontakt med Krekars familie og kilder i innvandringsmiljøene, mens Kjetil Stormark fokuserte på mer offisielle kilder.

Nok en gang kom det kulturelle aspektet tydelig fram. Mens det etnisk norske pressekorpsset stod og frøs på utsiden av leiligheten, dro VGs journalist Khalid Faraj Ahmad med seg inn i en tilstøtende kolonialbutikk. Her kjente journalisten dessuten betjeningen. Her fikk VG alene intervjuet Krekars bror i samfulle fire timer. Til slutt reiste politiet, og sammen med dem det øvrige pressekorpsset.

Da kom broren ut av butikken sammen med VG, og vi ble invitert inn til familien – som eneste medium. Neste dag hadde vi artikkelen ”Kom med rambukk – fikk pizza!” på trykk.

Kulturell forståelse – noen grunnleggende spilleregler

Takket være Kadafi Zaman og den innsikt og kulturelle forståelse han besitter, har VG etter at Zaman ble ansatt i avisen fulgt noen helt grunnleggende spilleregler i kontakt med mullah Krekar og hans familie.

I begynnelsen var Krekar tilbakeholden med å snakke engelsk og norsk. Men han kunne urdu, morsmålet til Kadafi Zaman. Dette brukte vi bevisst i en lang rekke intervjusituasjoner, for å sikre eksklusive sitater. Det har i slike situasjoner vært mange desperate blikk fra etnisk-norske journalister som ikke skjønnte noe som helst og som følte de ikke hadde noen kontroll over hva som skjedde. Noe som i og for seg har vært riktig.

Etter hvert har det vist seg noe enklere å gjennomføre intervjuer med Krekar også på norsk, engelsk og kurdisk. Ifølge muslimsk tradisjon setter man pris på folk som sier ting rett ut. Det har derfor vært viktig og fornuftig å heller konfrontere Krekar direkte med ømfintlige spørsmål, og ikke bare forholde seg til advokaten alene. Slik adferd vil kunne bli oppfattet som feig.

En mer generell utfordring i vårt arbeid opp mot kilder i fremmedkulturelle miljøer er kunnskapen om at mange med en annen kulturell bakgrunn misliker å bare bli oppringt når det gjelder en konkret sak. Da føler de seg ”utnyttet”. Derfor har det vært svært viktig å ringe f.eks en sentral kurdisk kilde ganske jevnlig, samt be kilder regelmessig ut til lunsj/kaffe. Det er gått med mange timer på å ringe og holde kontakten med disse kildene – før det har båret frukter i form av konkrete nyhetstips og avgjørende informasjon.

Kildeavhengighet og -kritikk

Noen avslutningsvise betraktninger rundt dette viktige temaet er at mange av opplysningene som sirkulerer om mullah Kreka er ”plantet” av hans ulike fiender. En viktig arena for slik informasjon – i mange tilfeller desinformasjon – er internett og websider som aktørene vet at norske og utenlandske journalister sjekker regelmessig.

Det var likevel viktig for VG å pleie fram kontakter med en del av disse ”motmiljøene” – i det minste for å få tilgang til den informasjonen som disse satt på. I ett tilfelle reiste en av oss til utlandet for å møte en slik kilde, for å få kopi av materiell som vi vet at også PST hadde mottatt.

Vi har også utvist ekstra forsiktighet i forhold til oversettelser som er gjort av ulike dokumenter og materiale i sakens anledning. Vi har derfor aldri brukt bare en tolk, men brukt minst to for å være 100 prosent sikre på at oversettelsene er riktige. I forkant av VGs sak om Krekar's tale på internett, der Krekar tok til orde for å kappe av hendene til politiske motstandere, opplevde vi at en av oversetterne oversatte ett navn feil – mens to andre oversettere brukte riktig navn. Senere viste det seg at tolken som oversatte feil hadde en slektning som var meget sentral i en organisasjon som kunne ha interesse av hvilket sluttresultat oversettelsen endte opp med.

I tillegg har det vært tendenser i noen sammenhenger – nyhetsdekningen sett under ett - til å trekke for vidtrekkende konklusjoner på trykk ifht hvilken dokumentasjon som er blitt trukket til torgs. Selv om man *vet at det må være sånn*, er fornemmelsen i seg selv aldri god nok kilde til å kunne skrive noe...

Samtidig vil vi gjerne understreke at vi det siste året halvannet har sett mye god journalistikk på Krekar-saken. VG har på ingen måte vært alene og enerådende. I så måte vil vi berømme både NRK, Aftenposten og TV2 Nettavisen for våkne blikk og krevende konkurranse.

Epilog

Som ledd i arbeidet med sin bok, tegnet mullah Krekar i fjor sommer opp en fotballbane på et papirark og definerte hvem han oppfattet som med- og motspillere (VG 24. juli 2003). På ”team Krekar” satte Krekar opp TV2 og Nettavisen, mens NRK og Aftenposten ble plassert på motstanderlaget.

Vi går ikke god for at dette er en riktig og balansert beskrivelse av de faktiske forhold. Men vi satte umåtelig stor pris på at mullah Krekar ikke helt visste hvilken banehalvdel han skulle tegne inn VG på.

”- Dere er ikke med”, svarte Krekar og la til: ”- Men vi får se om VG kan komme som innbyttere på ett av lagene etter hvert”.

Vi håper at Krekar fortsatt har problemer med å plassere oss!

VG-huset 26. januar 2004

Kjetil Stormark

Kadafi Zaman